

15-16 HAZİRAN 1970 EYLEMLERİNİ KİM ÖRGÜTLEDİ?

Aydınlık Gazetesi, 15 Haziran 2019

Yıldırım Koç

Bugün 15-16 Haziran eylemlerinin 49. yıldönümü.

İşçi sınıfı tarihiyle yakından ilgilenmeyenlerin yanlış düşüncelerinden biri, işçilerin kitle eylemlerinin yalnızca sendikalar tarafından örgütlendiğidir.

İşçi sınıfı tarihinde, sendikalar tarafından düzenlenen kitle eylemleri de vardır; sendikaların dışında gelişen kitle eylemleri de vardır; sendikalara karşı düzenlenen kitle eylemleri de vardır.

15-16 Haziran 1970 eylemleri, Türkiye işçi sınıfı tarihinin en önemli kitle eylemlerinden biridir. Bu eylemi DİSK mi örgütledi sanıyorsunuz? Yanılıyorsunuz. DİSK'in tabii ki TBMM'de görüşülen kanun taslağına karşı önemli hazırlıkları vardı. Ancak eylem, işyerlerindeki direniş komiteleri tarafından başlatıldı ve Dev-Genç militanları tarafından tırmandırıldı.

DİSK MİTING HAZIRLIYORDU

Lastik-İş binasındaki salonda DİSK tarafından 14 Haziran 1970 günü düzenlenen toplantıda alınan karar, 17 Haziran 1970 günü bir miting ve yürüyüşün yapılmasıydı. Ancak 15 Haziran 1970 sabahı DİSK'in talimatı ve hatta bilgisi dışında eylem başladı. DİSK Genel Sekreteri Kemal Sülker bu gelişmeyi şöyle anlatmaktadır (Kemal Sülker, *Türkiye'yi Sarsan 2 Uzun Gün 15-16 Haziran*, Yazko Yay., İst., 1980, s.94-95):

15 Haziran günü "Türkler, Pazar toplantısında bulunmayan Genel Sekreter'e kısa bilgi verdi, işçilerin mitinge hazır olduklarını bildirdi. (...) Kemal Sülker de Çarşamba günü Taksim'de miting yapılması önerisini doğru buldu. Yasaya göre Valiliğe bilgi vermek gerekiyordu. Ayrıca Miting Düzenleme Komitesi seçilecekti.

"Bu işlemler karara bağlanıp, imzalanan yazı Valiliğe gönderildikten az sonra bazı gazetelerden Maden-İş Sendikası'na telefonlar gelmeye başladı. Sekreter, Başkan odasına gelerek: 'Efendim, Hürriyet'ten, Milliyet'ten, Cumhuriyet'ten telefon ediyorlar. İşçiler fabrikalarda üretimi durdurmuş, yürüyüşe geçmişler. Bu konuda görüşmek istiyorlar.'

"Odaya Maden-İş Genel Başkan Vekillerinden Hilmi Güner girdi. 'Başkan,' dedi, 'işçiler işi bırakmış, yollara çıkmışlar; gazeteciler bilgi istiyor, ne dersiniz?'

"Olup biten hakkında DİSK yöneticilerinin yeterli değil, hiç bilgisi yoktu. Bu bakımdan basına herhangi bir bilgi verilmesi doğru olmayacaktı. Telefonlara yanıt verilmemesi ilke olarak kararlaştırıldı."

SENDİKA ÖNCÜLÜĞÜ OLMAYAN KİTLE EYLEMİ

Sülker, aynı kitapta 15 Haziran eylemlerini anlattıktan sonra şu yargıya varmaktadır (s. 97, 98-99): "İşçileri ne DİSK, ne de TİP bu eyleme yöneltmişti. (...) Yürüyüşün bir ayaklanma, bir çapulculuğa dönüşme olasılığını önceden yok etmek için görevlendirilen güvenlik kuvvetleri, üstlerine verdikleri telsiz bilgilerde, yürüyüşe çıkan işçilerin merkezi bir otoriteden yoksunluğunu vurguluyor, işçilerin kendi kendilerinin yöneticisi olduğunu bildiriyorlardı."

Cumhuriyet'te yayımlanan ve Kemal Sülker tarafından hazırlandığı anlaşılan bir dizide, 15 Haziran sabahı şöyle anlatılmaktadır ("10. Yılında 15-16 Haziran İşçi Direnişi," **Cumhuriyet**, 20.6.1980):

"15 Haziran sabahı Maden-İş'te toplanan DİSK Yürütme Kurulu, Pazar günü yapılan toplantıda ileri sürülen istişari nitelikteki önerileri değerlendirmeye çalıştı. Varılan karar Çarşamba günü öğleden sonra Taksim'de bir miting yapılması oldu. (...) Durum, Genel Sekreterce Valiliğe bildirildi. (...) Bu bildirimden bir saat kadar sonra bazı gazetelerin muhabirleri telefon ederek, 'işçilerin yürüyüşe çıktıklarını' DİSK Yürütme Kurulu üyelerine bildiriyor, amacın ne olduğunu soruyorlardı. Konu hemen

Yürütme Kurulu'nun toplanmasını ve yeniden değerlendirme yapılmasını gerektiriyordu. Toplantıda işçilerin kendiliklerinden başlattıkları yürüyüşe kışkırtıcılarla başka unsurların karışmaması için uyarıda bulunulmak üzere bazı sendikacıların hemen yürüyüşe geçtikleri bildirilen işçilerin buldukları semtlere gitmeleri uygun görüldü.(...) İşçiler kendiliklerinden yürüyüşe çıktıkları için Çarşamba günü yeni bir yürüyüş ve mitinge gerek kalmayacaktı."

Kemal Sülker, 1987 yılında yayımlanan bir dizi yazısında da benzer bir öykü anlatmış ve "işçilerin işyerlerinde oluşturdukları direniş komitelerinin kendi aralarında toplanarak yürüyüşe geçme kararı verdikleri"ni ifade etmiştir (Kemal Sülker, "Öncesi ve Sonrası 15-16 Haziran Dosyası, sayı 3, **Cumhuriyet**, 16.6.1987):

"Saat 10:30'da DİSK Yürütme Kurulu toplantısı başladı ve daha önce kurulan Eylem Komitesi'nin önerileri görüşülerek miting yapma kararına varıldı. Miting için de bir düzenleme komitesi seçildi. Durum Genel Sekreterlikçe İstanbul Valiliği'ne duyuruldu.

"Ancak bu arada basın mensupları, Genel Başkanı telefonla arıyor, Türkler, telefon santralına hiç kimse ile konuşmayacağını bildirdiğinden, 'gelmedi, burada değil, toplantıda' gibi karşılıklarla telefonla görüşme isteği geri çevriliyordu.

"DİSK Yürütme Kurulu toplantısı sürerken işçilerin işyerlerinde oluşturdukları direniş komitelerinin kendi aralarında toplanarak yürüyüşe geçme kararı verdikleri ve ayrıca Cumhurbaşkanı'na yasayı protesto ettiklerini bildiren telgraflar çektikleri yolunda haberler gelmeye başladı. 100'den fazla işyerinde işçilerin işi bırakarak sokaklara döküldüğü, basın mensuplarının DİSK Başkanlığı'na ve Genel Sekreterliğine telefon ederek durumu sormalarından anlaşılıyordu.

"DİSK Yürütme Kurulu akşama kadar toplantı halinde kaldı ve işçilerin kendi kararlarıyla yaptıkları işi bırakma ve yürüyüşe geçme eylemlerini değerlendirmeye başladı. Saat 17:00'de sona eren toplantı dağılırken, 16 Haziran günü DİSK Genel Sekreteri'nin Çemberlitaş'taki genel merkezde kalması, öteki Yürütme Kurulu üyelerinin de sendikalarda bulunarak yeni bilgiler edinmeye çalışmaları uygun görüldü."

DİSK tarafından 1971 yılında yayımlanan "DİSK'in Dört Mücadele Yılı" kitapçığında da yazılanlar bu değerlendirmeleri doğrular niteliktedir (DİSK, **DİSK'in Dört Mücadele Yılı**, Yay.No.5, İst., 1971, s.8): "İstanbul ve Kocaeli'ndeki devrimci işçiler fabrikalarda konuşa konuşa, eyleme geçme kararını verdiler ve birçok fabrikaların işçileri, Anayasa'da yer alan sendika özgürlüğünü ortadan kaldıracak tasarılarla karşı direnişe geçtiler."